

Més enllà del matrimoni

Grup de Lesbianes Feministes

Presentació

La reivindicació del dret al matrimoni entre persones del mateix sexe ha assolit un espai considerable en la visibilització de lesbianes i gais, als mitjans de comunicació i en l'àmbit polític. S'ha presentat, de manera acrítica, com un pas endavant vers la igualtat de drets, superador del reconeixement de les parelles de fet, i de vegades fins i tot com l'últim escull que ens queda per salvar, l'última reivindicació del moviment.

Per poc que hi parem una mica d'atenció, però, ens adonem que la reivindicació del dret al matrimoni prové majoritàriament de grups gais, no lèsbics, i concretament dels grups gais més conservadors, que cada cop més esdevenen la veu legitimada, colonitzada, del moviment per part d'institucions i mèdia. També podem trobar fàcilment literatura feminista, gai, queer, en la qual es qüestiona aquest «dret» o se'n fan veure els perills. Així mateix, no és gaire difícil posar en relació la reivindicació del matrimoni amb el paper d'exploació i subordinació que aquesta institució ha tingut i té per a les dones.

Amb la publicació del document que teniu a les mans, volem encetar un debat sobre aquesta qüestió, a partir d'una altra mirada i pensament, de mirar-nos també el revés: és possible l'abolició del matrimoni civil?

Més enllà del matrimoni

Al moviment gai ha pres força la reivindicació del dret al matrimoni homosexual, que es basa en dos arguments:

- a) és discriminatori que es prohibeixi casar-se a dues persones del mateix sexe;
- b) el matrimoni resoldria molts problemes a gais i lesbianes.

En aquest article volem rebatre aquests arguments i presentar un nou enfocament de la qüestió.

La discriminació. Certament és injust que les lesbianes i gais no tinguem els mateixos drets que les persones heterosexuales. Ara bé, si les discriminacions sempre són reprovables, això no vol dir que el motiu de la discriminació hagi de ser necessàriament desitjable. Prenguem el cas del servei militar obligatori masculí. Davant d'aquest fet, hi ha dues opcions: reclamar que les dones hagin de fer la «mili» o reivindicar l'abolició del servei militar. De la mateixa manera, la resolució del greuge del matrimoni exclusivament heterosexual pot venir per dues fites ben diferents: la consecució del matrimoni homosexual o l'abolició del matrimoni civil.

La resolució dels problemes. El matrimoni podria resoldre alguns dels problemes que tenim les lesbianes pel fet que és una institució privilegiada legalment i socialment, és cert, però no en crearia d'altres? i, d'altra banda, això és motiu suficient per a reivindicar aquesta institució?

El matrimoni és la renúncia de la col·lectivitat a assumir la responsabilitat envers les necessitats de les persones i l'abandonament a l'àmbit privat de les relacions de dependència. Vídues, mestresses de casa a dedicació completa, divorciades sense recursos propis o amb fills continuen depenent econòmicament dels seus (ex)marits. Amb el matrimoni, les lesbianes podrem començar a posar plets contra les nostres amants perquè ens paguin una pensió quan ens separem. És això el que volem?, no hauríem de reivindicar, més aviat, la responsabilitat col·lectiva en les necessitats de dependència de les persones?

El matrimoni és la manifestació principal de la hiperreglamentació de les relacions entre persones adultes. Altres casos, a Catalunya, són la Llei d'Unions Estables de Parella, la Llei sobre Situacions Convivencials d'Ajuda Mútua o la Llei d'Aliments entre Parents, que fixen drets i deures en les relacions entre persones, que en molts casos no poden decidir si volen acollir-se o no a aquestes lleis -la Llei d'Unions Estables s'aplica obligatòriament a les parelles hèteros que «conviuen maritalment»-, i que deixen a l'àmbit privat les necessitats de dependència de les persones. [1]

El matrimoni pot servir per a visibilitzar l'existència de les lesbianes, però alhora contribueix a invisibilitzar i erosionar els altres tipus de relacions que establím, com les xarxes de suport i amistat, que són un valor positiu per a totes les dones. El matrimoni significa reconduir les nostres relacions cap a la lògica heterosexual, patriarcal i matrimonial, encara que «el nostre lesbianisme té poc a veure amb aquest logos [. . .] no respon a un únic logos perquè és al marge de la racionalitat social comuna». [2], [3] D'altra banda, el casament és un acte social de gran rellevància pública. Si moltes lesbianes viuen exiliades de la família i han d'amagar la seva opció sexual a la feina, al veïnat, etc., quantes lesbianes podrien casar-se, encara que volguessin?

El dret que les parelles casades tenen a entrar en la vida i pertinences de l'altra persona facilita les situacions de violència domèstica. Aquestes situacions també es donen entre parelles de lesbianes i d'hèteros no casades, però «la llei no protegeix els/les agressors/ores no casats/ades ni tendeix a conservar les relacions d'amants no casats/ades de la mateixa manera que protegeix els marits i tendeix a mantenir els matrimonis.» [4]

Com que el matrimoni implica certs privilegis, reforça el fet que les persones mantinguin relacions d'abús o explotació i pot portar a evitar iniciar una nova relació de tipus diferents. [5]

Les campanyes gais pels drets no tenen en compte que les lleis també estableixen deures, que poden atemptar contra la llibertat i el benestar de les persones. Com a exemple, al Canadà, amb l'aprovació de la Modernization of Benefits and Obligations Act, les lesbianes que no declarin que viuen en parella podran ser acusades de frau fiscal. [6] Un altre efecte pervers de les lleis, i poc considerat, pot ser l'agreuament de la situació econòmica de les dones. [7] Així mateix no s'entén que es reivindicui el matrimoni, lligat a uns drets, quan el nombre de persones sense parella, sobretot dones (solteres, divorciades, vídues), augmenta cada dia.

Fins aquí hem argumentat que el dret al matrimoni homosexual no ha de ser necessàriament desitjable encara que la seva inexistència impliqui una discriminació i que el matrimoni homosexual crearia més problemes que no en resoldria. Es podria estar d'acord amb això i defensar igualment el dret al matrimoni per a les persones que vulguin casar-se. Però el matrimoni és una obligació, no un dret.

El matrimoni assegura determinades condicions (pensions de viduïtat, herències, habitatges socials, etc.), a més d'un estatus social, a les persones casades, condicions que no tenen, o tenen amb desavantatges, les persones que no volen o no poden casar-se: lesbianes i gais, persones separades, persones sense parella. La pressió per casar-se derivada d'aquesta situació fa del matrimoni una obligació. És inacceptable que les persones s'hagin de casar per poder tenir unes condicions bàsiques de vida, i més encara ho seria en el cas de les lesbianes, que es veurien obligades a «destapar-se» mentre la lesbofòbia no para de créixer. [8] D'altra banda, «a diferència d'altres contractes, el matrimoni no és un acord privat entre dues persones, sinó que té caràcter públic i està subjecte a lleis que dicten i controlen els drets, obligacions i incidents del matrimoni, independentment dels desitjos de les persones que es casen [...] l'estat estableix condicions pel que fa a la seva constitució, durada i conseqüències.» [9]

Reivindicant el dret al matrimoni només aconseguirem eixamplar el nombre de persones afectades per aquesta obligació i dividir les lesbianes en «bones» i «dolentes» (les que es casen i les que no), però el que hem d'aconseguir és que deixi de ser una obligació. Els drets s'han de basar en les persones i no en les parelles. Cal adoptar les mesures necessàries perquè tothom tingui les necessitats bàsiques cobertes, independentment de si es té parella o no.

Per això proposem: [10]

a) abolir el matrimoni civil i deixar que les relacions sexuals i afectives entre persones adultes es puguin acollir a contractes (si cal, modificar la legislació sobre contractes perquè tinguin en compte les diferències de poder i matisar els conceptes de consentiment voluntari i l'autonomia de la persona); b) protegir legalment i socialment les relacions de cura i de dependència entre les persones; c) garantir que cada persona tingui les necessitats bàsiques cobertes, independentment de si té parella o no.

D'aquesta manera, el no reconeixement del matrimoni homosexual seria comparable a la discriminació que significa que les infantes del Regne d'Espanya no seran mai reines perquè són dones o que les dones militars no puguin participar en combats. El que cal és canviar de joc: enterrar la monarquia, els exèrcits i el matrimoni.

-
- [1] Martha A. Fineman. «Contract and Care». *Chicago-Kent Law Review* , vol. 76 n. 3, 2001.
- [2] De fet, les parelles. . . Grup de Lesbianes Feministes. Barcelona, 1999.
- [3] És una situació semblant a la que es va produir als EUA a la fi de l'esclavatge, quan les persones descendents de l'Àfrica van aconseguir el dret-obligació d'entrar en la lògica familiar i matrimonial que ordenava la legalitat d'aquell país. v. Katherine M. Franke. «Taking Care». *Chicago-Kent Law Review* , vol. 76 n. 3, 2001.
- [4] Claudia Card. «Against Marriage and Motherhood». *Hypatia* , vol. 11, n. 3, Summer 1996.
- [5] Law Commission of Canada. *Recognizing and Supporting Close Personal Relationships Between Adults* . Discussion Paper, 2000.
- [6] Kathleen Lahey. «Don't lie on income tax». *XTRA* , s.d.
- [7] Andrée Côté.«L'importance de respecter les droits des lesbiennes à l'égalité matérielle. Présentation de l'ANFD au Comité permanent de la justice et des droits de la personne». *Jurifemme* , vol. 19, no 2, Hiver 2000.
- [8] Memòria de l'Oficina Antidiscriminatòria. Any 2000 . *Front d'Alliberament Gai de Catalunya*, 2001.
- [9] L. Larson; J. Goltz; B. Munro: *Families in Canada: Social Context, Continuities and Changes* . Toronto. Prentice Hall, 2000.
- [10] V. Martha A. Fineman. *The Neutered Mother, the Sexual Family and Other Twentieth Century Tragedies* . Routledge. London - New York, 1995.